

Kulttuurin representaatiot asioimistulkkauksen tutkimuskirjallisuudessa

Mari Vainikka

Helsingin yliopisto & Diakonia-ammattikorkeakoulu

Abstract

Culture is generally considered to be an inevitable part of any interpreter-mediated encounter and a particularly crucial element in public service interpreting. However, it is seldom specified what is meant by “culture” in this context. The aim of this article is to analyze the representations of culture in relation to public service interpreting. A selection of research literature in the field of public service interpreting published in Finnish and English is discussed with the view of analyzing definitions of culture. A qualitative meta-analysis is used to identify the occurrences of the word “culture” in the material discussed and to analyze the main themes connected to the notion of culture. The analysis shows that even though culture is represented as a source of contradictions, it is generally not defined explicitly. It is argued that the word “culture” is often used to represent things that are otherwise difficult to describe. Indeed, the complexity of the participants’ aims and positions in an interpreter-mediated encounter is likely to be more decisive than “culture” as such.

Keywords: public service interpreting, culture, interpreting studies, cross-cultural communication

Avainsanat: asioimistulkkaus, kulttuuri, tulkkauksen tutkimus, kulttuurienvälinen viestintä

1 Johdanto

Asioimistulkkauksen tarkoituksena on mahdollistaa vuorovaikutus, kun viranomaisella ja hänen vieraskielisellä asiakkaallaan ei ole yhteistä kieltä. Asioimistulkkit ovat avainasemassa siinä, kuinka heidän Suomeen muualta tulleet asiakkaansa ymmärtävät suomalaisen yhteiskunnan keskeisiä arvoja ja periaatteita ja oppivat toimimaan suomalaisen yhteiskunnan arjessa. Samalla tulkkeihin kohdistuu odotuksia kulttuuristen erojen selittäjänä. Vaikka kulttuurin suhdetta tulkin rooliin on tutkittu runsaasti, ei sitä, mitä ”kulttuurilla” tässä yhteydessä tarkoitetaan, ole juuri käsitelty. Kulttuurin määrittäminen ei kuitenkaan ole täysin yhdentekevää, sillä kulttuuriin liittyy usein tiedostamattomaa vallan käyttöä (Tiittula 2005: 124). Tarkastelen tässä artikkelissa, millä tavalla kulttuuria kuvataan asioimistulkkausta käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa ja minkälaisia määritelmiä kulttuurin käsitteelle annetaan.

Käännöstieteessä katsotaan yleisesti, että kääntämiseen liittyy aina kulttuurien välinen elementti (Hartama-Heinonen 2017: 18). Sama pätee myös tulkkaukseen yleisesti ja sen lajeista eritoten asioimistulkkaukseen. Asioimistulkkaus on viranomaistahon ja tämän asiakkaan välisen keskustelun tulkkausta, jossa käsitellään asiakkaan henkilökohtaista asiaa. Asioimistulkkaukselle, kuten siihen usein rinnastettavalle oikeustulkkaukselle, on ominaista keskustelun osapuolten erilainen tausta ja asema suhteessa käsiteltävään asiaan. Asioimistulkkaukseen liittyvien kulttuurisidonnaisten tekijöiden merkitystä onkin tarkasteltu niin tulkkaustilanteen valta-asetelmien (Felberg & Skaaden 2012) kuin tulkin roolin, ammatillisuuden ja identiteetin kautta (Rudvin 2007; Vuori 2013). Wadensjön (1998) esittämä näkemys asioimistulkista viestintätilanteen aktiivisena osapuolena on nykyisin vakiintunut, mutta tulkin toiminta kulttuuristen merkitysten välittäjänä herättää edelleen paljon keskustelua.

Maahanmuuttajien ja viranomaisten kohtaamisia tutkittaessa esille on usein noussut viranomaisten kokema huoli kulttuurierojen merkityksestä vuorovaikutuksen onnistumiselle (ks. esim. Anis 2008; Hammar-Suutari 2006). Myös yleisellä tasolla Suomeen muualta tulleiden ihmisten kulttuuritaustan vaikutus heidän kotoutumiseensa suomalaiseen yhteiskuntaan askarruttaa. Taannoin julkaistussa tutkimuksessa kieli- ja kulttuurierot mainitaan yhtenä mahdollisena syynä siihen, että syöpädiagnoosin saaneiden maahanmuuttajataustaisten lasten perheissä hoito-ohjeet ymmärretään huonosti (Kyrölahti ym. 2019: 9).

Hyödynnän tässä artikkelissa laadullista meta-analyysia tarkastellessani kulttuurin määritelmiä asioimistulkkausalan tutkimuskirjallisuudessa. Analysoitavaksi aineistoksi olen valinnut seuraavat teokset: toimitetut kokoomateokset *Tulkattu Tampere* (Koskinen 2013) ja *Asioimistulkkaus* (Koskinen ym. 2018), *MikaEL*-lehden kaikki vuosikerrat 1–12 sekä *Critical Link* -julkaisu 1–6. Aineistoon kuuluvat tekstit edustavat siten keskeistä suomen- ja englanninkielistä asioimistulkkausta käsittelevää kirjallisuutta vuoden 1995 jälkeen, jolloin suurin asioimistulkkaukseen keskittyvä kansainvälinen *Critical Link* -konferenssi järjestettiin ensimmäistä kertaa. Artikkelin alussa taustoitan aihetta katsauksella kulttuurin määritelmiin käännöstieteessä ja kulttuuria tutkivilla tieteenaloilla. Tämän jälkeen esittelen laadullisen meta-analyysin piirteitä ja kuvaan aineiston rajaamisen ja käyttämäni hakumenetelmät. Seuraavaksi analysoin aineistosta hahmottuvia kulttuurin määritelmiä ja niiden muodostamia teemoja. Artikkelin päättävässä luvussa esitän johtopäätöksiä esitetyistä kulttuurin määritelmistä ja pohdin niihin liittyviä ristiriitaisuuksia.

2 Kulttuurin määritelmät

Etymologisesti suomen kielen sana kulttuuri perustuu latinan kielen sanaan *cultūra*, joka tarkoittaa maanviljelyä, jalostusta ja palvontaa (Häkkinen 2004: 504). Näiden merkitysten pohjalta kulttuurilla on alettu ymmärtää kaikkea sitä, mikä muodostaa vastakohtan luonnontilaisuudelle (Tieteen termipankki 2018). Arkipuheessa kulttuurilla tarkoitetaan usein ns. korkeakulttuuria eli sivistykseen ja tietoon liittyvää toimintaa ja henkistä kehittyneisyyttä tai jonkin maan tai alueen tapoja ja niiden ilmenemistä. Antropologisena

käsitteenä kulttuuri ilmentää tietylle ihmisryhmälle ominaista ja samalla yksilön sisäistä, omasta ympäristöstä omaksuttua kollektiivista tapaa hahmottaa maailmaa (Katan 2004: 25). Kulttuurille ei siis voida antaa yksiselitteistä ja selkeää määritelmää. Tutkimuksessa kulttuuri voi toimia teoreettisena kehyksenä, mutta silloinkaan sitä ei usein määritellä eksplisiittisesti (Tieteen termipankki 2018). Kulttuurin käsitteeseen liittyy myös voimakkaita konnotaatioita sekä poliittisia ja ideologisia sävyjä. Käsitteen monimerkityksisyyden vuoksi kulttuuria onkin luonnehdittu sanaksi, jonka käyttöön on syytä suhtautua varovaisesti, koska se avaa mahdollisuuden moniin tulkintoihin (Koskinen 2004: 147).

Kulttuurin käsite on sidoksissa kontekstiin, jossa siitä puhutaan. Samoin suhtautuminen kulttuuriin liittyy usein siitä puhuvan katsantoon. Ulf Hannerz (2003: 216–221, 229) on kuvannut erilaisia kulttuuripuheita seuraavasti: Äärimmäinen tapa suhtautua kulttuuriin on ns. kulttuurifundamentalismi, jossa kulttuurit nähdään erilaisina ja tiukasti johonkin paikkaan liittyvinä ilmiöinä. Interkulturalismi edustaa erityisesti liike-elämässä esiintyvää suhtautumista, jossa kulttuurierot nähdään käytännön ongelmina, jotka voidaan selvittää spesifillä tietyn kielialueen kulttuuria koskevalla, usein stereotyyppisellä tiedolla. Monikulttuurisessa kulttuuripuheessa puolestaan on kyse siitä, että jokaisella on oikeus omaan kulttuuriinsa, kunhan kaikki noudattavat yhteisiä pelisääntöjä. Hannerzin mukaan kulttuuripuheiden toisessa ääripäässä on kulttuurinen ylistäminen, jossa kulttuurit estetisoidaan ja kulttuurierojen merkitys mitätöidään, koska tämän ajattelutavan edustajat eivät joudu suoraan kosketuksiin niiden kanssa.

2.1 Kulttuuria tutkivat tieteenalat

Kulttuurien tutkimisen lähtökohtana on tarkastella ihmisen toimintaa. Perinteisessä antropologiaan perustuvassa kulttuurin tutkimuksessa keskeisenä kysymyksenä on pohtia, mitä kulttuuri on (Kouri 2015: 15). Kulttuuria voidaan kuitenkin tarkastella hyvin monesta näkökulmasta, ja sen tutkimukseen yhdistetäänkin usein muita tieteenaloja kuten historiaa, kirjallisuustiedettä tai maantiedettä.

Perinteisessä katsannossa kulttuuri on nähty ilmiönä, joka koostuu näkyvistä ja näkymättömistä asioista. Tunnettuja interkulturalistisia malleja ovat esimerkiksi kulttuurin kuvaaminen jäävuorena tai sipulina (Katan 2014: 38–44). Näissä malleissa korostuu kulttuurin kerroksellisuus: näkyvän osan alle kätkeytyy sisempiä ja syvempiä kerroksia. Toinen perinteinen näkemys liittyy ajatukseen kulttuureista suhteellisen selkeärajaisina kokonaisuuksina, jotka liittyvät tiettyyn aikaan ja paikkaan ja tuottavat tietylle ihmisryhmälle ominaista toimintaa. Näistä näkemyksistä 1960-luvulla irtautunut suuntaus (*cultural studies*) sen sijaan tarkastelee kulttuuriin liittyvää valtaa ja tietoa kriittisesti.

Kriittisen kulttuurintutkimuksen mukaan kulttuuri ei ole muuttumaton kokonaisuus ja sen edustajat ovat ennen kaikkea yksilöitä, eivätkä vain kulttuurinsa edustajia. Stuart Hall kuvaa tätä kahdella mallilla: kulttuuri voidaan nähdä joko lukittuna ja muuttumattomana joukkona merkityksiä tai systeeminä, jossa identiteetit ”tuotetaan jatkuvasti uusissa muodoissa ja uusissa paikoissa erilaisten elementtien ja merkitysten yhdistelminä” (Hall 2003: 112). Kriittisempi käsitys kulttuurista tunnustaa sen jatkuvan muuttumisen ja näkee yksilöt alati identiteettejään neuvottelevina toimijoina. Kriittinen kulttuurintutkimus

kritisoi perinteistä käsitystä kulttuurien muuttumattomuudesta. Tässä katsannossa kulttuuri ja erilaisuus helposti liitetään vain muiden kulttuurien edustajiin. Näin ”erilaisuus olemuksellistetaan”, mikä edesauttaa ”me” ja ”he” -jakolinjan syntymistä (Lehtonen & Löytty 2003: 12). Näkemys kulttuureista monoliitteina johtaa myös siihen, että kulttuurista tulee ”yli-inhimillinen toimija”, jolloin ei nähdä rakenteiden takana olevaa ihmisen toimintaa (Hannerz 2003: 224–225). Länsimaisen suvaitsevaisuuspuheen ja ”muihin” kohdistuvan kulttuurisen sensitiivisyyden ongelmina puolestaan nähdään idealisoitu käsitys kulttuurien tasa-arvosta ja se, että valtaan liittyvät kysymykset tulkitaan yksioikoisesti kulttuurisiksi eroiksi (Lehtonen & Löytty 2003: 8). Tällaiseen liberaaliinkin kulttuurikäsitteeseen kätkeytyy lähtökohtainen oletus erilaisuudesta ja kulttuurien hierarkiasta. Vain korkeamman valta-aseman omaava osapuoli voi suhtautua toiseen suvaitsevaisesti ja sensitiivisesti ja erilaisen kulttuurin edustajaksi asemoidun odotetaan viime kädessä noudattavan enemmistön kulttuurin sääntöjä.

2.2 Kulttuuri ja käänntstiede

Käänntstieteessä 1980-luvulla tapahtuneen ns. kulttuurisen käännteen myötä irtauduttiin käsityksestä, että käänntäminen tapahtuisi vain kielen tasolla (Bassnett & Lefevere 1998: 3). Uudessa lähestymistavassa korostuivat käänntäjän aktiivinen toimijuus käänntöprosessissa sekä ajatus siitä, että konteksti ja kohdetekstin funktio vaikuttavat käänntämiseen (mas.). Ennen kaikkea käänntäminen alettiin nähdä ensisijaisesti kulttuurien välisenä viestintänä. Perinteisen kielitieteellisen lähestymistavan edustajat toisaalta vieroksuivat kulttuurista näkökulmaa ja arvelivat sen vesittävän alan peruslähtökohtia (Koskinen 2004: 145). Kaisa Koskisen mukaan kenties tämän vastakkainasettelun viedessä kaiken huomion kulttuuri jo valmiiksi määritelmiä pakenevana käsitteenä jäi käänntstieteen yhteydessä tarkemmin määrittelemättä (mas. 150).

Kulttuurin vaikutus kieleen näkyy siinä, että kielellä tuotetaan ja välitetään merkityksiä, joiden avulla ympäröivää maailmaa tulkitaan. Nämä kielen välityksellä tuotetut merkitykset eli representaatiot perustuvat mielikuviin (Hall 1997: 17). Kulttuurisen käännteen vaikutuksesta käänntstieteessä omaksuttiin näkemys kielestä dynaamisena prosessina, johon vaikuttavat monet ulkoiset tekijät. Samalla alettiin suhtautua kriittisesti representaatioihin ja tunnistaa kulttuurisen tulkinnan vaikutus tutkijankin toimintaan (Rudvin 2006: 23–24). Kulttuuri ja sen käytännöt vaikuttavat siis siihenkin, mitä merkityksiä esimerkiksi kulttuurin käsitteelle annetaan.

Tulkkauksen osalta kulttuurisen käännteen tuoma relativistinen näkökulma herätti vastakaikua erityisesti asioimistulkkauksen tutkimuksessa. Jo lähtökohdiltaan monia kulttuureja samanaikaisesti yhdistävänä tilanteena ja erilaisten ammatillisten ja etnisten ryhmien ja yksilöiden kohtaamisena se haastoi mekaanisemman kielitieteellisen lähestymistavan (Rudvin 2006: 31–32). Toisaalta käänntämisen lainalaisuudet asettavat niin tulkin kuin käänntäjänkin edelleen väistämättä tilanteeseen, jossa kieltä ja kulttuuria sen paremmin kuin etiikkaakaan ei voida erottaa toisistaan (mas. 31).

3 Menetelmän kuvaus ja soveltaminen

Tässä artikkelissa tarkasteltavan aineiston analyysissä hyödynnetään laadullista meta-analyysia, joka on yksi kirjallisuuskatsauksen tyypeistä (Salminen 2011: 6). Kirjallisuuskatsaus ymmärretään tässä yhteydessä systemaattisena ja kriittisenä arviona, joka kohdistetaan yhtenäisin perustein valikoituun aineistoon. Laadullinen meta-analyysi mahdollistaa lisäksi hakutulosten kuvailevan tarkastelun ja tulkinnan, jolloin tutkimuskirjallisuudesta seuloutuneita kulttuurin mainintoja eri muodoissaan voidaan analysoida ja ryhmitellä sisällöllisesti. Aineistosta tällä tavalla löytyneistä maininnoista muodostetaan teemoja, joiden yhteydessä esiintyviä esimerkkejä esitellään ja analysoidaan sisällönanalyysin keinoin. Analyysin johtopäätökset esitetään artikkelin viimeisessä luvussa.

Aineiston tarkastelussa olen erityisesti pyrkinyt hakemaan kulttuurin määritelmiä. Jokaisen julkaisun kohdalla olen ensin laskenut, kuinka monta kertaa kulttuuri kussakin niistä mainitaan. Tämän jälkeen olen tarkentanut hakua ja katsonut, missä eri muodoissa ja muodostelmissa löytyneet maininnat esiintyvät. Olen tarkistanut hakutulokset ja sijoittanut ne taulukkoon. *MikaEL*-lehden kohdalla olen rajannut haun pelkästään niihin teksteihin, jotka liittyvät asioimis- tai oikeustulkkaukseen. Muiden julkaisujen kohdalla olen katsonut niiden edustavan kokonaisuudessaan asioimistulkkauksen tutkimukseen liittyvää kirjallisuutta ja siksi haku on tehty kaikista niiden artikkeleista, jolloin satunnaisesti muitakin tulkkauksen lajeja on tullut esille.

Jos julkaisu on ollut käytettävissä sähköisesti, olen tehnyt haun sähköisestä versiosta. Painetussa muodossa olevia julkaisuja olen tarvittaessa käyttänyt sähköisen haun tukena ja hakutulosten tarkistamisessa. Olen ottanut huomioon vain julkaisujen teksteissä ja näiden otsikoissa, mahdollisissa alaviitteissä ja liitteissä esiintyvät kulttuurin maininnat. Muulla kuin artikkelin tai julkaisun pääasiallisella kielellä kirjoitetuissa abstrakteissa ja johdannoissa esiintyvät kulttuurin maininnat on laskettu mukaan, mutta lähdeluetteloissa esiintyviä mainintoja ei ole otettu huomioon.

Aineistosta löytyneiden kulttuuri-sanon ja sen johdosten mainintojen lukumäärän perusteella on hahmottunut teemoja, joista olen valinnut määrällisesti keskeisimmät ja tarkastellut niiden avulla, millä tavalla kulttuurista puhutaan asioimistulkkauksen yhteydessä ja minkälaisia merkityksiä kulttuurin käsitteelle siis annetaan. Analysoidessani kulttuurille annettuja merkityksiä olen pyrkinyt tarkastelemaan kriittisesti, miten kulttuuri ilmiönä aineistossa esiintyy. Kulttuuri-sanon eri muotojen jaottelu teemoihin perustuu omaan tulkintaani. Olen käsitellyt aineistoa kokonaisuutena, mutta erityisesti sen laajuuden vuoksi jaottelu valitsemiini teemoihin ei ole poissulkeva. Analyysin perusteella tekemieni tulkintojen avaamiseksi esittelen jokaista teemaa kuvaavimmin edustavia esimerkkejä siinä määrin kuin tilarajoitukset sen sallivat. Niin ikään tilan säästämiseksi ja koska aineistoa käsitellään kokonaisuutena, en mainitse yksittäisiä artikkeleita erikseen. Tämä ei myöskään analyysin kannalta ole olennaista.

Olen eritellyt aineistosta viisi kategoriaa, jotka perustuvat aineistossa kaikkein useimmin esiintyviin kulttuurin mainintoihin ja niiden johdoksiin. Eniten kulttuurin mainintoja esiintyy tulkin nimikkeen ja tulkkausta kuvaavan toiminnan yhteydessä (*cultural interpreter/interpreting, inter/cultural mediator/mediation, cultural broker/brokering/*

brokerage; interprète tai *médiateur (inter)culturel, médiation interculturelle*; kulttuuri-tulkki, kulttuurin välittäjä), yhteensä 360 kertaa. Toiseksi eniten, 187 kertaa, kulttuuri mainitaan jollakin tavalla kielen yhteydessä (englanniksi usein *language and culture* tai *linguistic and cultural* määrittävät jotakin pääsanaa). Kompetenssin, tiedon ja taidon yhteydessä (*competence, expert/ise, knowledge, awareness, information, ignorant, learning; le savoir*) kulttuuri mainitaan 144 kertaa. Kulttuurierot (*differences, obstacles, barriers, divide, gap; les différences culturelles, un fossé/écart culturel*) mainitaan 141 kertaa ja monikulttuurisuus (kaikissa kielissä joko adjektiivina tai substantiivina esim. *multicultural, multiculturalism; multiculturel*) 140 kertaa. Edellä ilmoitettuihin määriin vaikuttaa se, että ilmaisut *cultural interpreter, cultural broker, cultural mediator, cultural divide* ja *cultural competence* esiintyvät myös artikkelin otsikossa. Yksittäisenä sanana kulttuuri mainitaan 166 kertaa; näitä mainintoja ei ole laskettu mihinkään kategoriaan.

Mainintojen määrän perusteella aineistosta nousevia keskeisiä kulttuuriin liittyviä teemoja ovat siis seuraavat: I Kulttuurin suhde tulkin nimikkeeseen, rooliin ja toimintaan; II Kulttuurin ja kielen välinen suhde; III Kulttuuriin liittyvä tieto ja taito; IV Kulttuuri erottavana tekijänä ja V Monikulttuurisuus. Osassa mainintoja rajanveto tiettyyn kategoriaan sijoittamisessa ei ole ollut mahdollista, jolloin maininta on laskettu erikseen kahteen eri kategoriaan (esim. kieli- ja kulttuurierot). Tällaisten mainintojen osuus on 3 %. Teemoihin kuuluvien mainintojen määrät koko aineistossa ja sen osissa esitetään seuraavassa taulukossa. Aineiston osista on merkitty taulukkoon lyhenteet, joihin viitataan annettaessa esimerkkejä aineistosta.

Taulukko 1: Kulttuuri-sanain mainintojen lukumäärä aineistossa ja teemoittain

Julkaisu	Yhteensä	I	II	III	IV	V
<i>Asioimistulkkaus AT</i>	133	17	20	13	8	29
<i>Tulkattu Tampere TT</i>	283	7	25	12	16	49
<i>MikaEL Vol. 1–12</i> <i>Mi</i>	60	-	8	2	3	-
<i>Critical Link 1</i> <i>CL1</i>	176	38	32	8	13	18
<i>Critical Link 2</i> <i>CL2</i>	360	128	27	21	31	5
<i>Critical Link 3</i> <i>CL3</i>	218	15	28	14	36	3
<i>Critical Link 4</i> <i>CL4</i>	123	4	11	10	9	1
<i>Critical Link 5</i> <i>CL5</i>	166	16	11	14	14	19
<i>Critical Link 6</i> <i>CL6</i>	357	135	25	50	11	16
	1876	360	187	144	141	140

4 Analyysi

Tarkastelen seuraavaksi esille nousseiden teemojen kautta, millä tavalla aineistossa puhutaan kulttuurista ja minkälaisia kulttuurin määritelmiä siinä annetaan.

4.1 Teema I: Kulttuurin suhde tulkin nimikkeeseen, rooliin ja toimintaan

Kulttuuri näyttäytyy tulkin nimikkeeseen, roolin ja toiminnan yhteydessä pääasiassa ongelmallisena ja ristiriitoja aiheuttavana asiana. Yleisesti tulkki kuvataan asiakkaidensa kulttuurien asiantuntijana, jolle kulttuureihin liittyvän tiedon hyödyntäminen ei kuitenkaan ole ongelmatonta. Tulkin asiakkaat kohdistavat häneen oman kulttuurinsa ja asemansa mukaisia odotuksia, jotka ovat ristiriidassa asioimistulkin ammattieettisten sääntöjen kanssa (esim. AT: 161; CL6: 201).

Vaihtelevat käsitykset tulkin tehtävistä ja roolista korostuvat aineistossa esiintyvien erilaisten nimikkeiden kautta. Erityisesti englanninkielisessä aineistossa kulttuuri mainitaan usein nimikkeisiin liitettyjen *cultural-* tai *intercultural-*etuliitteiden kautta. Aineistossa esitetään kriittisiä kommentteja näin rakentuvista tulkin nimikkeistä, osin siksi, että ne määrittävät tulkin roolia ja tehtäviä tavalla, joka ei aina vastaa tulkin työn todellisuutta. Esimerkiksi *cultural interpreter* on alun perin kanadalaisten viranomaisten lanseeraama nimike, jossa tulkin tehtäviin luetaan myös hänen maahanmuuttaja-asiakkaidensa etujen ajaminen (*advocacy*) (CLI: 13). Muihin tulkkauksen lajeihin verrattaessa *cultural-*etuliite tarkoittaa toisaalta sitä, että tällainen tulkki toimii maahanmuuttajien parissa (CLI: 18). Aineistossa todetaan lisäksi, että kulttuurin esiintyminen nimikkeessä heijastaa kussakin maassa omaksuttua politiikkaa ja suhtautumista tulkkausta tarvitseviin ihmisiin, mikä osaltaan vaikuttaa käsitykseen tulkista ja tämän roolista (CL2: 41,198).

Etuliitteet *cultural* ja *community* esiintyvät osittain synonyymeina, mutta ne koetaan ongelmallisiksi niin suhteessa tulkin todelliseen työhön kuin ammattieettisiin ohjeistuksiin. *Cultural-*etuliitettä pidetään hämmentävänä sen monimerkityksisyyden vuoksi: tulkkauksen lisäksi se voi johtaa ajatukset maahanmuuttajien ja pakolaisten auttamiseen, kulttuurin ”tulkkaamiseen” antropologisessa mielessä tai tulkkaukseen korkeakulttuurin yhteydessä (CL2: 12–13).

Tulkkaukseen viittaavista nimikkeistä aineistossa suhtaudutaan usein torjuvasti nimikkeeseen *cultural broker*. Se nähdään pääasiassa puolueettoman tulkin roolin vasta-poolina ja siihen suhtaudutaan siksi varauksellisesti: jos tulkilla ei ole tietoa asiakkaansa yksilöllisestä taustasta ja uskomuksista, vaarana ovat oletukset ja stereotyyppiset käsitykset (esim. CLI: 238). Erityisesti oikeustulkkauksen yhteydessä tulkin tehtävä asiakkaansa kulttuurisena edustajana torjutaan, mutta toisaalta herkkyyks kulttuurierojen kohdalla tai niihin reagoiminen esitetään taitavan tulkin ominaisuutena (esim. CLI: 186, 265). Ylipäänsä kulttuurin voimakkaasti huomioon ottavan tulkkauksen ongelmat liitetään yhtäältä siihen, että se voi johtaa tulkin subjektiivisiin tulkintoihin, mutta myös siihen, että kulttuurin muuttumisen takia tulkki ei voi tietää, missä määrin hänen asiakkaansa toimii perinteisen kulttuurin mukaisesti (esim. CLI: 171). Toinen vastaava nimike on *inter/cultural mediator*, jossa tulkin toimintaan niin ikään kuuluu kulttuurisidonnaisten seikkojen avaaminen (esim. CL6: 122, 207)

Aineistossa esiintyy useita ehdotuksia, joilla tulkin asemaan monikielisen viestinnän asiantuntijana kohdistuvat ristiriitaiset odotukset voitaisiin ratkaista. Usein kyse on tulkin roolin laajentamisesta ja käytännöt vaihtelevat maittain. Koska Suomessa käytössä oleva ammattisäännöstö ei anna mahdollisuutta kulttuuristen seikkojen selittämiseen, asioimistulkkien rinnalla toimii mm. kulttuuritulkkeja, joiden tehtävä on nimenomaan neuvoa yhteiskuntaan liittyvissä käytännöissä (AT: 330, TT: 123). Kanadan alkuperäiskansojen yhteydessä tulkkien keskeisenä roolina on kansalle ominaisten tapojen ja kielen säilyttäminen. Tulkkauksen tavoitteena ei tällöin ole edesauttaa integroitumista länsimaiseen elämään vaan mahdollistaa molempien kulttuurien rinnakkaiselo (CL3: 133). Ei-länsimaisten yhteisöjen ja alkuperäiskansojen kohdalla ratkaisuna esitetään, että tulkki toimisi avoimesti oman kulttuurinsa ja yhteisönsä edustajana ja pystyisi näin paremmin välttämään rooliinsa kohdistuvat ristiriidat (esim. CL5: 240). Tulkin roolin laajentamiseksi ehdotetaan myös tulkin aktiivista ja läpinäkyvää osallistumista vuorovaikutukseen ilman että tulkki kuitenkaan muokkaa sanotun sisältöä (CL6: 126).

Kun kulttuuri liitetään tulkin nimikkeeseen, kertoo se siitä, että kulttuuri tai se, mitä kulttuurilla ymmärretään, liittyy olennaisesti tulkin tehtävään. Kulttuurin käsitettä ei tulkin nimikkeen, roolin tai toiminnan yhteydessä kuitenkaan määritellä eksplisiittisesti. Kulttuurin erilaiset merkitykset tosin tuodaan esille *cultural*-etuliitteen yhteydessä ja todetaan sanan monimerkityksisyys (CL2: 12–13). Suomalaisen kulttuuritulkki-nimikkeen yhteydessä kulttuuri viittaa myös uuden asuinmaan yhteiskuntaan. *Cultural broker* ja *inter/cultural mediator* -nimikkeet heijastavat tulkkaustilanteessa kohtaavien kulttuurien eroja ja tarvetta niiden selvittelyyn.

Critical Link -julkaisujen kautta hahmottuu asioimistulkin englanninkielisen nimikkeen ajallinen kehityskaari ja kulttuurin yhdysside siihen. Alun perin kanadalaislähtöinen *cultural interpreter* -nimike jää pois ja samalla *cultural broker* ja *inter/cultural mediator* -nimikkeet alkavat näyttäytyä joko asioimistulkille vaihtoehtoisina toimenkuvina tai toisaalta osittain jopa tulkin roolin olennaisina osa-alueina.

4.2 Teema II: Kulttuurin ja kielen välinen suhde

Kieli ja kulttuuri mainitaan usein yhdessä ja niiden suhteesta esitetyt näkökulmat kertovat, että kulttuuri realisoituu etenkin sanoissa (esim. AT: 170, 344). Sanojen merkitykset eivät ole kaikissa konteksteissa samoja ja kun sanoja käytetään vieraassa kontekstissa, niiden ja niiden sanojen erilaisuus tulee näkyväksi. Esille tulee myös, että mitä kauempana kieli on länsieurooppalaisesta kulttuurista, sitä työläämpää tulkille on viestin muotoilu kohdekielellä (CL5: 157).

Kulttuurin sosiaalinen ulottuvuus esiintyy usein kielen yhteydessä. Yhteinen kulttuurinen tausta edesauttaa puhujien keskinäistä ymmärrystä ja vastaavasti sen puute voi aiheuttaa ongelmia viestinnässä (esim. CLI: 203). Samaa kieltä puhuvien on helpompi luottaa toisiinsa (esim. TT: 184). Kulttuuri sosiaalisena ilmiönä näyttäytyy kielen yhteydessä myös toisesta näkökulmasta. Tiettyyn yhteiskunnalliseen viiteryhmään kuuluvat kuten poliitikot ymmärtävät toisiaan riippumatta siitä, millä kielellä he kommunikoivat.

Tällainen tulkin asiakkaiden keskinäinen yhdenvertaisuus on harvinaista asioimistulkkauksessa, mutta toteutuu useimmiten konferenssitulkkauksen piirissä (CL2: 19). Kulttuurin merkitystä konferenssitulkkauksessa sivutaan toisessakin artikkelissa, jossa Euroopan parlamentin tulkkien mukaan muuta kuin äidinkieltään puhuvien parlamentaarikkojen kulttuurinen alkuperä liudentuu vieraan kielen vaikutuksesta (CL5: 64). Kielen ja kulttuurin suhde näyttäytyy siis hyvin vahvana ja kulttuurin lailla kieli voi joko yhdistää tai erottaa.

Joissain yhteyksissä kielen ja kulttuurin välinen yhteys ei kuitenkaan ole itsestään selvä. Esimerkiksi oikeustulkkauksen yhteydessä lingua francan käytön katsotaan hämärtävän kielen ja kulttuurin välistä suhdetta: suomalaista yhtenäiskulttuuria ja oikeusinstituution kulttuuria edustavat viranomaiset saattavat erityisesti lingua francan tapauksessa tulkita tilanteita kulttuurisidonnaisten käsitystensä pohjalta, jolloin monikielisen viestinnän ongelmat tulkitaan helposti kulttuurieroista johtuviksi (*Mi Vol. 5: 2, 8*). Useat erityyppiset kulttuurit voivat siis vaikuttaa yhtä aikaa ikään kuin piilevästi, jolloin valtaan liittyvät kysymykset tulkitaan kulttuurisiksi.

Kielen ja kulttuurin suhteen kuvauksessa tulee usein esille tulkin viranomaisasiakkaiden epäselvä käsitys siitä, mitä tulkkaus pohjimmiltaan on. Tulkkausta käytävillä viranomaisilla ei välttämättä ole käsitystä kielen, kulttuurin ja vuorovaikutuksen kontekstin välisistä suhteista (esim. CL6: 123, 267). Kulttuuristen seikkojen huomioon ottaminen vuorovaikutuksessa nähdään helposti vastakkaisena ”pelkälle” kääntämiselle. Kahden kielen ja kulttuurin osaajana tulkilla on valtaa ja viranomainen saattaa epäillä, kääntääkö tulkki kulttuuriseen kontekstiin liittyvät sanat oikein (AT: 306).

Kielen ja kulttuurin läheinen suhde näyttäytyy esimerkiksi *Tulkattu Tampere* -teoksessa kuvatuissa tulkkaukseen liittyvissä työnkuissa. Maahanmuuttaja-asiakkaansa asioita selvittelevää terveydenhoitajaa verrataan kulttuuritulkkiin, joka näin tulkkaa asiakkaalleen suomalaista yhteiskuntaa (TT: 123). Työnään tällaisia neuvontatehtäviä hoitavan henkilön nimike on omakielinen neuvoja – kulttuuritulkin nimikettä on tässä yhteydessä pidetty liian ”epämääräisenä ja korkealentoisena” (TT: 189). Kolmas saman tyyppinen toimenkuva on kielenvälittäjä, joka esim. monikielisessä työpaikassa valikoi tuu ryhmänsä puolestapuhujaksi vahvan kielitaidon perusteella ja voi toimia tiedonvälittäjänä esimiesten ja työntekijöiden välillä (TT: 308). ”Kulttuuri” näyttäytyy siis jokseenkin epämääräisenä kokonaisuutena, kun taas ”kieli” olisi pragmaattinen valinta, jolla korostetaan viestintätilanteen peruslähtökohtaa eli yhteisen kielen puutetta.

Kulttuurista esitetään aineistossa kaksi eksplisiittistä määritelmää, jotka liittyvät vuorovaikutukseen ja sitä kautta myös kieleen. Donal Carbaugh’lta lainatussa määritelmässä kulttuuri ei liity tilaan, ihmisryhmään tai elämäntapaan, vaikkakin se vuorovaikutuksen kautta ymmärrettyinä yhteisinä kokemuksina tuottaa näitä kaikkia (CL5: 61). Määritelmän mukaan kulttuuri on siis yhteisiä kokemuksia, jotka keskustelijat hahmottavat keskinäisessä viestinnässään. Toisessa yhteydessä kulttuuri määritellään vuorovaikutuksessa tuotettuina prosesseina, jotka liittyvät ihmiseen kokonaisvaltaisesti ja joiden keskeisin ilmentymä on kieli. Kieli välittää merkityksiä eikä siksi ole kulttuurisesti neutraalia (CL6: 189). Tässä määritelmässä kulttuuri siis esitetään kielen kautta väistämättömänä osana vuorovaikutusta, jolloin tulkin on suorastaan pakko ottaa kulttuuriset seikat huomioon tulkatessaan.

4.3 Teema III: Kulttuuriin liittyvä tieto ja taito

Kulttuurin yhteydessä mainitaan usein siihen liittyvä tieto ja taidot, joita kulttuurin kohtaamisessa tarvitaan. Kulttuurin kohtaamisessa tarvittavaa taitoa edustaa erityisesti kulttuurinen kompetenssi, joka tarkoittaa kunnioitusta, avoimuutta ja herkkyyttä tunnistaa kulttuurieroja sekä kykyä tiedostaa kulttuuri myös itsessään (esim. *AT*: 30, 160). Tällaista asennetta kulttuurien kohtaamiseen suositellaan erityisesti aineistossa esitellyissä viranomaisohjeissa. Esimerkiksi terveydenhoidon ammattilaisilla tulee olla tietoa, taitoa ja sensitiivisyyttä tiedostaa eri kulttuuristen ryhmien tarpeet ja tarjota niihin kulttuurisesti sopivia ratkaisuja (esim. *TT*: 123; *CL4*: 171). Toisaalta esimerkiksi mielenterveyteen liittyvillä vastaanotoilla kulttuurinen kompetenssi arvioidaan riittämättömäksi, jolloin enemmän tulisi kiinnittää huomiota kulttuurien kohtaamisessa syntyvään vuorovaikutukseen (*CL4*: 221).

Kulttuuriin liittyvästä tiedosta esitetään erilaisia näkemyksiä. Tulkin kohdalla kyse on ensinnäkin tietämyksestä, jota tulkilla tulisi olla viranomaisen asiakkaan kulttuurista. Tiedon lähteenä mainitaan tulkin ja hänen asiakkaansa sama lähtöalue (*CL2*: 145), mutta myös eri maissa esiintyvät käytännöt, joiden tuntemus ei välttämättä liity yhteiseen alkuperään (*CL2*: 141, 142). Etninen alkuperä ei olekaan riittävä tae tulkilta vaadittavasta kulttuurisesta tiedosta (esim. *CL6*: 123), mutta toisaalta pelkkä teoreettinen tieto kulttuurista ei vielä tee tulkista pätevää (*CL2*: 144). Yhteinen kieli ei myöskään aina takaa kulttuurin tuntemusta, sillä eri maissa sama kieli ilmaisee asioita eri tavoilla (*CL2*: 138). Kulttuurisen tiedon katsotaan kuitenkin kehittävän kulttuurista sensitiivisyyttä (*CL2*: 144). Esimerkiksi Kanadan alkuperäiskansojen yhteydessä kulttuurisena tietona mainitaan tanssit, laulut ja tarinat sekä tiukat kanssakäymistä säätelevät normit (*CL3*: 143, 144). Edellä mainittujen seikkojen ohella tulkin tulisi tuntea niitä toimintakulttuureita, joiden kanssa viranomaisen maahanmuuttaja-asiakkaat uudessa asuinmaassaan joutuvat tekemisiin. Tulkit pyrkivätkin sopeutumaan esimerkiksi oikeussalissa vallitsevaan kulttuuriin (*Mi Vol. 3*: 4; *CL1*: 195). Tämä asetelma ilmentää epäsuhtaa tulkin asiakkaissa: maahanmuuttaja-asiakkaan kohdalla kulttuuri tarkoittaa yleensä yksilön henkilökohtaiseen elämänpiiriin liittyvää taustaa, kun taas viranomaisasiakkaassa kulttuuria edustavat jonkin instituution toimintatavat.

Tulkin työssä kulttuuri siis näyttäytyy suhteellisen konkreettisina asioina, joista tulkki tarvitsee erityisesti omakohtaista tietoa ja joiden tuntemus antaa hänelle kommunikatiivista valtaa, mikä perustuu tulkin asemaan molempien kielten ja kulttuurien asiantuntijana. Toisaalta esille nostetaan myös tulkin tietoisuus omasta kulttuurisidonnaisuudestaan ja sen merkitys tulkin ammattimaisuudessa (esim. *CL6*: 198).

Viranomaisilla kulttuurinen tieto liittyy suurelta osin edellä mainittuun kulttuuriseen kompetenssiin eli tietoon siitä, kuinka eri kulttuureja edustavat ihmiset tulisi kohdata. Kulttuuri näyttäytyy tällöin abstraktina ilmiönä, johon liittyvää osaamista voi hankkia esimerkiksi koulutuksella (esim. *TT*: 110).

4.4 Teema IV: Kulttuuri erottavana tekijänä

Tulkkaustilanteet esiintyvät aineistossa tilanteina, joissa kulttuurierot tulevat näkyviksi (esim. CL2: 17; CL3: 3). Kulttuurierot mainitaan usein väärinymmärrysten lähteenä (esim. CL2: 18, 131) ja myös seikkana, joka vaikuttaa vuorovaikutukseen (CL2: 17). Tulkkiin kohdistuukin odotuksia kulttuurierojen selittäjänä, mutta tarjolla ei kuitenkaan ole selvää ohjetta, kuinka näissä tilanteissa tulisi toimia. Tulkin vaihtoehdot kiteytyvät kahteen malliin: joko tulkki selittää esille tulevia kulttuurieroja tai pitäytyy vain puhutun kääntämisessä (esim. CL1: 71, TT: 127). Tilanne on tulkkille paradoksaalinen: häntä tarvitaan tilanteessa, jossa eri kulttuureja edustavien ihmisten kohdatessa niihin liittyvät erot tulevat väistämättä näkyviksi, mutta koska tulkin tulee roolinsa mukaisesti pyrkiä toimimaan kaikin tavoin neutraalisti, on kulttuurierojen avaaminen hankalaa.

Kulttuuri määritellään eksplisiittisesti viitattaessa Cecil G. Helmanin kulttuurin määritelmään. Siinä kulttuuri esitetään eri ihmisryhmille ominaisena tapana kokea maailma (CL3: 250). Tämän määritelmän perusteella katsotaan, että valtakulttuuria ja maahan myöhemmin muuttaneita edustavien ryhmien välille syntyy väistämättä jonkinlainen kulttuurinen kuilu (*culture gap*) (CL3: 250). Määritelmän pohjalta tehdään johtopäätös, että kulttuurisen taustan vaikutus käsityksiin ja odotuksiin sairaudesta ja hoidosta näkyy kieleen ja kulttuuriin liittyvinä esteinä (*barriers*), joiden ylittämiseksi ehdotetaan lisää tietoa eri osapuolia erottavista käsityksistä (CL3: 258).

4.5 Teema VI: Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus esiintyy aineistossa usein poliittisena suuntauksena tai kun viitataan maahanmuuttajiin osana länsimaista yhteiskuntaa (esim. AT: 302; CL5: 73, 222). Sana esiintyy erityisen usein teosten tai yhteiskunnallisten toimijoiden nimessä. Monikulttuurisuuden kautta asioimistulkkaus kiinnittyy ympäröivään yhteiskuntaan ja se onkin yksi monikulttuurisuuden ilmenemismuodoista ja samalla sen seuraus.

Monikulttuurisuus mainitaan myös, kun viitataan yleisesti kahta tai useampia kulttuureja edustavien ihmisten rinnakkaiseloon ja kohtaamisiin, mutta useimmiten kyse on kuitenkin edellisten vuosikymmenten aikana länsimaihin tulleista pakolaisista ja turvapaikanhakijoista. Asioimistulkkaus liittyykin monikulttuurisuuteen pääasiassa siten, että tulkkaukseen tarvitaan kieltä ja kulttuuria osaamattomien maahanmuuttajien vastaanottamisessa ja kotouttamisessa. *Tulkattu Tampere* -teoksessa esitelty Tampereen ”varhainen monikulttuurisuus” (TT: 52) heijastuu nykyaikaan jo yhteiskunnan osiksi etabloituneissa kieli- ja kulttuuriyhteisöissä, joilla on omaa ”sivistys- ja kulttuuritoimintaa” (TT: 62). Tulkkaukseen ei näissä yhteyksissä mainita ja ”kulttuurilla” viitataan pääsääntöisesti sivistykseen ja henkiseen kehitykseen liittyvään toimintaan.

4 Lopuksi

Kulttuuri hahmottuu asioimistulkkauksen yhteydessä erityisen ongelmallisena ja ristiriitoina tuottavana asiana. Etenkin tulkin rooliin kohdistuvista ristiriitaisista odotuksista

kirjoitetaan paljon. Samalla kulttuuri näyttää hyvin olennaisena osana asioimistulkkausta: tulkkaustilanteessa kohtaavat eri kieltä puhuvat henkilöt, jotka samalla edustavat eri kulttuureja. Mitä suuremmista eroista on kyse, sitä ongelmallisempi on kulttuurin vaikutus. Näin kulttuuri yhdistyy voimakkaasti erilaisuuteen, joka samalla näyttää ongelmallisena.

Kulttuuri määritellään aineistossa eksplisiittisesti vain kolme kertaa. Kahdessa määritelmässä kulttuuria kuvataan vuorovaikutuksen ja kielen kautta muodostuvina merkityksinä, kolmannessa kulttuuri määritellään eri ihmisryhmille ominaisina ja erilaisina tapoina nähdä maailma ja toimia siinä. Jokainen näistä määritelmistä on erilainen ja yhteistä niille on oikeastaan vain se, että kulttuuri on jotakin kollektiivista. Tämän lisäksi kulttuuri näyttää suhteellisen epämääräisenä kokonaisuutena erilaisia asioita. Eri konteksteissa kulttuurin käsite myös määrittyy implisiittisesti hyvin eri tavoilla. Kun kulttuurin käsitettä ei määritellä eksplisiittisesti, kulttuuriksi saatetaan kutsua asioita, joita muuten olisi vaikea nimetä. Näin voidaan helposti myös toistaa tietynlaisen kulttuuripuheen mallia sitä tiedostamatta.

Tulkkauksen yhteydessä keskeinen ongelmia aiheuttava tekijä ei todennäköisesti ole ”kulttuuri” sinällään, vaan se, että tulkkaustilanteessa kohdattava erilaisuus näyttää kaikille osapuolille hyvin mutkikkaana. Tulkkaustilanteen osapuolten tavoitteet voivat liittyä heidän henkilökohtaisiin päämääriinsä taustakulttuurinsa edustajina mutta myös yksilöinä. Taustalla vaikuttavat valta-asetat tuovat oman lisänsä tulkkaustilanteen kulttuuriseen vyyhtiin. Kulttuurin käsitteen selkeämpi määrittely asioimistulkkauksen yhteydessä auttaisiakin niin tulkkeja kuin tulkin kanssa työskenteleviä hahmottamaan paremmin, mistä tulkkaustilanteissa esiintyvät haasteet kumpuavat.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Critical Link 1–6

Carr, Silvana E., Roda P. Roberts, Aideen Dufour & Dini Steyn (toim.) 1997. *The Critical Link: Interpreters in the Community. Papers from the First International Conference on Interpreting in Legal, Health, and Social Service Settings, Geneva Park, Canada, June 1-4, 1995*. Amsterdam: John Benjamins.

Roberts, Roda P., Silvana E. Carr, Diana Abraham & Aideen Dufour (toim.) 2000. *The Critical Link 2: Interpreters in the Community. Selected Papers from the Second International Conference on Interpreting in Legal, Health, and Social Service Settings, Vancouver, BC, Canada, 19-23 May 1998*. Amsterdam: John Benjamins.

Brunette, Louise, Georges L. Bastin, Isabelle Hemlin & Heather Clarke (toim.) 2003. *The Critical Link 3: Interpreters in the Community. Selected Papers from the Third International Conference on Interpreting in Legal, Health and Social Service Settings, Montréal, Québec, Canada 22-26 May 2001*. Amsterdam: John Benjamins.

Wadensjö, Cecilia, Birgitta Englund Dimitrova & Anna-Lena Nilsson (toim.) 2007. *The Critical Link 4: Professionalisation of Interpreting in the Community. Selected Papers from the 4th International Conference on Interpreting in Legal, Health and Social Service Settings, Stockholm, Sweden, 20-23 May 2004*. Amsterdam: John Benjamins.

Hale, Sandra Beatriz, Uldis Ozolins & Ludmila Stern (toim.) 2009. *The Critical Link 5: Quality in Interpreting – A Shared Responsibility*. Amsterdam: John Benjamins.

Schäffner, Christina, Krzysztof Kredens & Yvonne Fowler (toim.) 2013. *Interpreting in a Changing Landscap: Selected Papers from Critical Link 6*. Amsterdam: John Benjamins.

Muu tutkimusaineisto

Koskinen, Kaisa 2013. *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9048-4> [viitattu 24.8.2020].

Koskinen, Kaisa, Jaana Vuori & Anni-Kaisa Leminen (toim.) 2018. *Asioimistulkkaus. Monikielisen yhteiskunnan arkea*. Tampere: Vastapaino.

MikaEL Vol. 1–12. Saatavissa: <https://www.sktl.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/vol/> [viitattu 15.9.2020].

Kirjallisuuslähteet

Anis, Merja 2008. *Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat*. Helsinki: Väestöliitto.

Bassnett, Susan & André Lefevere 1998. Introduction. Where Are We in Translation Studies? Teoksessa: Susan Bassnett & André Lefevere (toim.) *Constructing Cultures. Essays on Literary Translation*. Clevedon: Multilingual Matters, 1–11.

Felberg, Tatjana R. & Hanne Skaaden 2012. The (De)construction of Culture in Interpreter-mediated Medical Discourse. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies* 11, 95–112.

Hall, Stuart 1997. *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.

Hall, Stuart 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa: Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Englannista kääntänyt Juha Koivisto. Tampere: Vastapaino, 85–128.

Hammar-Suutari, Sari 2006. *Kulttuurien välinen viranomaistyö. Työn valmiuksien ja yhdenvertaisen asiakaspalvelun kehittäminen*. Helsinki: Työministeriö.

Hannerz, Ulf 2003. Kulttuurin määritelmien yhteentörmäys. Teoksessa: Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Englannista kääntänyt Olli Löytty. Tampere: Vastapaino, 213–232.

Hartama-Heinonen, Ritva 2017. Kulttuurin rajat, kääntämisen rajat. Kulttuurinsisäisen kääntämisen mahdollisuus ja luonne. *MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen symposiumin verkkojulkaisu 10*. Toim. Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Liisa Laukkanen & Minna Ruokonen. Saatavissa: <https://sktl-fi-bin.directo.fi/@Bin/0e00243f4c1927f782658aff8b202083/1574154684/application/pdf/1587259/Mikael%20vol.10.pdf> [viitattu 15.1.2020].

Häkkinen, Kaisa 2004. *Nyky-suomen etymologinen sanakirja*. Helsinki: WSOY.

Katan, David 2004. *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. Manchester: St. Jerome.

Koskinen, Kaisa 2004. Shared culture? Reflections on Recent Trends in Translation Studies. *Target* 16:1, 143–156.

Kouri, Jaana 2015. *Askel kulttuurien tutkimukseen*. Turku: Turun yliopisto.

Kyrölähti, Anniina, Laura Madanat-Harjuoja, Janne Pitkäniemi, Matti Rantanen, Nea Malila & Mervi Taskinen 2019. Childhood Cancer Mortality and Survival in Immigrants: A Population-based Registry Study in Finland. *International Journal of Cancer* 146:10, 2746–2755.

Lehtonen, Mikko & Olli Löytty 2003. Miksi Erilaisuus? Teoksessa: Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 7–17.

Rudvin, Mette 2006. The Cultural Turn in Community Interpreting. A Brief Analysis of Epistemological Developments in Community Interpreting Literature in the Light of Paradigm Changes in the Humanities. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies* 5, 21–41.

Rudvin, Mette 2007. Professionalism and Ethics in Community Interpreting. The Impact of Individualist Versus Collective Group Identity on Interpreting Performance. *Interpreting* 9:1, 47–69.

Salminen, Ari 2011. *Mikä on kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin*. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Tieteen termipankki 2018. Monitieteisen humanistisen termityöhankkeen kokousmuistio 14112018. Saatavissa: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Monitieteisen_humanistisen_termityohankkeen_kokousmuistio_14112018 [viitattu 26.7.2020].

Tiittula, Liisa 2005. Monikulttuurisuus ja viestintä. Teoksessa: Pirkko Pitkänen (toim.) *Kulttuurien välinen työ*. Helsinki: Edita, 123–135.

Vuori, Jaana 2013. Se on siinä. Asioimistulkkit monikulttuurisessa tilassa. Teoksessa: Kaisa Koskinen (toim.) *Tulkattu Tampere*. Tampere: Tampere University Press, 126–160.

Wadensjö, Cecilia 1998. *Interpreting as Interaction*. London & New York: Longman.

Kirjoittaja

Mari Vainikka toimii asioimistulkkauksen lehtorina Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja jatko-opiskelijana Helsingin yliopistossa. Häntä kiinnostaa erityisesti kulttuurin merkitys asioimistulkkauksessa ja sen vaikutus tulkkauksen laatuun.

Sähköpostiosoite: mari.vainikka (at) diak.fi